

Omnia mutantur...¹

(A magyar börtönügy rövid kodifikációs historikuma)

Amikor arra vállalkozunk, hogy bármilyen témát valamiféle történetiségben mutassunk be, óhatatlanul is felmerül a kérdés: *"Na és honnan kezdjem el, meddig menjek vissza az időben?"* Jelen előadás esetén már csak a címből is kiindulva kézenfekvő a válasz, mert nyilván onnantól kell indulni, amikor a mai felfogáshoz közelítő börtönügy mint kifejezés, fogalom, illetve mint valós tartalommal telített jogtörténeti kategória megjelent. Ebben az összefüggésében a témát célszerű a szabadságvesztés-büntetés változásainak és ennek megfelelően a büntetőjog fejlődésének tükrében vizsgálni, hiszen a büntetés és annak végrehajtása – mint a fény és árnyék – szükségképpen követi egymást.

I.

Előképek, előzmények és első kísérletek (1723–1851)

A jelképes függöny felgördülése 1723-ra tehető, amikor III. Károly Habsburg uralkodó a honi szabadságvesztés történetében első alkalommal rögzítette annak határozott ideig tartó jellegét. A végrehajtásra vonatkozó szabályok e rendelkezést nem követték, megnyitva ezzel a partikularista önkény kapuit a vármegyék, a törvényhatósági joggal felruházott városok és az úriszékek előtt. A gyakorlatban a szabály az volt, hogy nem volt szabály, így a rabok kazamatákban, pincékben, kutakban nyertek elhelyezést, és sok esetben ott is pusztultak el. Az első börtön jellegű épület 1772-ben Szempcen létesült, ahol többek között az egy évnél nagyobb tartamú szabadságvesztéssel sújtottak töltötték büntetésüket. A szempci fenyítőház rendtartása volt az első olyan dokumentum, amelyben a mai felfogás szerinti végrehajtásra vonatkozó regulák csírái megjelentek.

Ezek az eredmények nem voltak elégségesek, így egyre sürgetőbbé vált egy egységes büntető törvénykönyv elkészítése, amelyre még a XVIII. században, 1791-ben sor került, ezt megelőzően kodifikációs bizottság (*Deputatio Juridica*) alakult. E grémium az embertelen, kegyetlen büntetéseket és végrehajtásukat kívánta felszámolni. A nemes célkitűzésnek azonban a nagy francia forradalom nyomán fellépő riadalom gátat szabott, és az 1791. évi kodifikációs kísérlet elhalt.

¹ Omnia mutantur, nos et mutamus in illis! Mindenek változnak, és velük változunk mi is! (Seneca)

Követte ezt viszont 1808-ban egy olyan kezdeményezés, amely alapján ún. *dolgozó házakat* kívánt létrehozni a Helytartó Tanács, természetesen a helyi törvényhatóságok tetemes anyagi áldozatvállalásának kikényszerítésével. A reakciók az alábbiakban foglalhatók össze:

- nem fizetünk,
- inkább ki kell végezni a bűnösöket,
- a megtorlás alkalmazása mindenképp előtt.

A történeti fejlődés következő állomása már a reformkor környékére esik, amikor az 1827-ben javaslat született a büntetési rendszer átalakítására, amelynek azonban nagyon is átlátszó célja volt: *meg akarta erősíteni a nemesség jogait a jobbágyokkal szemben*. E javaslat a szabadságvesztés két fajtáját különböztette meg. Be kívánta vezetni a *carcert* és az *aristumot*, valamint a fizikai megtorlás eszközeként a botütés továbbra is a tervezet palettáján szerepelt. Az 1827. évi kezdeményezést soha nem cikkelyezték be, és ezért kis szarkazmussal azt is mondhatjuk, hogy „joggal” nem vált a *Corpus Juris Hungarici* részévé.

Ebben a korszakban megfigyelhető volt, hogy az államférfiak érdeklődése egyre jobban a börtönügy felé fordult, a munkának *pontifex maximusa* Deák Ferenc volt, aki már az 1832–1836-os, illetve az 1839-es országgyűléseken is élénk tevékenységet fejtett ki e téren. Erőfeszítései azonban csak felemás eredményeket hoztak, mert: egyrészt nem indult meg kodifikációs folyamat, másrészt viszont a téma iránti érdeklődést oly módon tudta felkelteni, hogy konkrét intézkedések történtek a börtönkörülmények javítására, elsősorban az élelmezés terén. A szakmai közélet felpezsdülését jól mutatja, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 1839-ben pályázatot írt ki, amely témáját tekintve a büntetőjog egészét felölelte, így kiemelt szerep jutott a börtönügyi kérdéseknek is. E pályázat nyerteseinek neve ismerősen cseng: Szemere Bertalan és Sárváry Jakab.

Az országgyűlés még ebben az évben megalakította azt a kodifikációs bizottságot, amelynek feladata az volt, hogy 1827-es javaslatból kiindulva sikerre vigye az új büntetőtörvényt. A munkát elvégző eleink azonban elutasították a kétes értékű elképzelést, és e helyett a korszak körülményeihez mérten egy valószínű remekművet alkottak, amely az 1843. évi törvényjavaslat néven vonult be a magyar jogtörténetbe. Itt már megjelentek a ma is ismert progresszív jogintézmények előképei, például a fokozatváltások tekintetében a börtön és a fogház között. De ilyen volt például a vizsgálati fogság beszámítása a szabadságvesztésbe vagy a halálbüntetés eltörlése. Börtönszervezési szempontból jelentős elképzelés volt, hogy fogház és börtön szolgált a szabadságvesztés végrehajtásának helyszínéül, amely horizontálisan kerületi és törvényhatósági börtönöket jelentett volna. E korszak börtönépítészetének emblemikus terméke a balassagyarmati börtön, amely 1845-ben nyitotta meg kapuit, vagy pontosabban zárkáit. Kis malíciával mondhatjuk azt, hogy olyan jól sikerült az épület, hogy még ma is bv. oroszlanos zászló leng a legmagasabb fokán.

Az 1843. évi javaslat erényei és hibái ellenére legnagyobb jelentősége mégis abban van, hogy szellemisége több mint 30 év múlva megtermékenyítően hat és visszaköszön a Csemegi-féle törvényműben.

Összefoglalva ezt a közel 130 éves időszakot elmondható, hogy:

- azonosíthatóvá vált a mai felfogásunkhoz közelítő börtönügy fogalom,
- a rendezésére vonatkozó kérdések, ha sokszor erőtlenül is, de már állami szinten vetődtek fel,
- megjelentek a börtönügy megreformálásának első elkötelezett hívei,
- a feudális hagyományoktól és csápoktól, amelyek elsősorban a tömlöcöztetési gyakorlatban jelentek meg, nem sikerült teljes mértékben megszabadulni.

II.

A provizórikus időszak (1852–1877)

A szabadságharc bukása után, 1852-ben lépett életbe az új osztrák büntető törvénykönyv a Srafgesetz, amelynek területi hatálya természetesen Magyarországra is kiterjedt. E törvénytű a szabadságvesztést tette főbüntetéssé, meghatározva annak kétfajta végrehajtási módját is (*vas nélkül szoros őrizet vagy lábbilincs*). A közvetlen börtönviszonyok rendezésére 1854-ben jelent meg azon igazságügyi miniszteri rendelet, amelyben a bánásmódra és az építészetre vonatkozó előírásokkal is találkozunk. E rendelet ugyan vázlatosan és nem kellőképpen súlyozva, de már a szabályozott büntetés-végrehajtás irányába való elmozdulást jelezte.

A Strafesetz alapján kiszabott szabadságvesztés végrehajtása ugyanakkor infrastrukturális problémákba ütközött, azaz szembesülni kellett azzal, hogy nem állnak rendelkezésre megfelelő börtönök Magyarországon. Az osztrák kormányzat 1855-től nagyarányú börtönépítésbe kezdett, amely az Ausztriában már korábban megindult program szerves folytatása volt, elsősorban Zittelbach és Mittermeyer építőmesterek nevével fémjelezve. Megépült a lévai, a nagyenyedi, a lipótvári, a munkácsi, a váci, a szamosújvári, a lepoglavai és a zágrábi intézet, hogy csak a legismertebbeket említsük. Bár utalni kell arra is, hogy nem mindegyik volt új építésű börtön, mert az utóbbiak várakból lettek átalakítva büntetés-végrehajtási célokra. Érdekesség, hogy a váci intézetben a hadsereg számára varrtak ruhákat, így napjaink egyik szakmai sikertörténete, a belső ellátás előképe is felbukkant.

Elmondható, hogy ebben a magyar nemzet számára igen szomorú történelmi időszakban a börtönügy az alábbiakkal volt jellemezhető:

- megszűnt a tömlöcöztetési gyakorlat,
- nem követte a korabeli modern európai gyakorlatot, azaz felemás jelleget öltött,
- központi büntetés a szabadságvesztés,
- addig példátlan léptékű börtönépítési hullám indult meg,
- egyre élénkülő szakmai-tudományos közélet.

A Habsburg hegemonia dualizmusnak nevezve önmagát más formát öltött az 1867-es kiegyezéssel, amely a börtönügy területén is fontos évszám, mert ebben az évben került sor egy átfogó vizsgálatra, melyet Csillag László és Tauffer Emil végzett el. A vizsgálat tragikus eredményt hozott, számos hiányosságot tárt fel, és ez a körülmény tovább sietette a változások mielőbbi elindulását.

Ennek frappáns nyitánya volt az elkötelezett hazafi, Horvát Boldizsár igazságügy-miniszterre való kinevezése, aki napjainkhoz hasonlóan átfogó igazságügyi reformot hajtott végre, előkelő helyre téve a börtönügyet, megcélozva, hogy törvényi szinten kerüljenek szabályozásra e kérdések. Fontos és máig ható rendelkezés volt, hogy 1871-ben az ügyészség felügyelete alá kerültek a bírósági fogházak, majd 1874-ben megjelent az igazságügy-miniszter 696-os rendelete, amely a börtönök kezeléséről és a rabokkal való bánásmódról rendelkezett, és megerősítette a végrehajtás két fokozatát: *a börtönt és a fogházat*, Előrevetítve ezzel az alakulófélben lévő trichotomikus végrehajtási rendszert.

Ehhez a korszakhoz tartozik, hogy megemlétsük azokat a szakembereket és jogtudósokat, akik tevékenységükkel nagyban hozzájárultak a magyar börtönügy fejlődéséhez. E tiszteletre méltó elődeink a teljesség igénye nélkül: Csatskó Imre, Pulszky Ágost, Pauler Tivadar, Dárday Imre, Karvasy Ágost, Résző Ensel Sándor, Horvát Boldizsár és természetesen Tauffer Emil.

III.

A klasszikus polgári börtönügy évtizedei (1878–1945)

Horvát nagy álma azonban csak úgy valósulhatott meg, ha a börtönügyi törvényt megelőzi egy korszerű büntető törvénykönyv, hiszen az ok és okozat, a büntetés és a büntetés végrehajtása csak egy egységes és azonos értékek mentén ható zárt jogi rendszerben működőképes.

A korabeli nemzetközi tapasztalatokat szintetizálva, támaszkodva a korát jóval megelőző 1843-as javaslatra született meg az 1878. évi V. törvénycikk, amelynek előkészítésében Csemegi Károlyon kívül oroszánrészt vállalt Horvát Boldizsár mellett Tauffer Emil is. A törvényt 1880. szeptember 1-jén lépett hatályba, és utolsó rendelkezéseit csak 1962-ben helyezték hatályon kívül. Már önmagában ez is szemléletesen bizonyítja e szabályozás életrevalóságát és megkerülhetetlenségét. A börtönügy szempontjából azért bír óriási jelentőséggel, mert büntetés-végrehajtási rendszert alakított ki, mégpedig annak ír és angol progresszív változatával; a végrehajtás fokozatai a *fegyház, börtön, államfogház és a fogház voltak*. Jelentős eltérés tehát az 1843-as javaslatához képest, hogy nem önálló törvény, hanem a jogszabály büntetési rendszerről szóló része tartalmazta a szabadságvesztésre vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket. A fokozatokhoz igazodó részletszabályok a 2106/1880. IM rendeletben kerültek rögzítésre.

Mindezekről függetlenül a Csemegi-kódexet már a hatálybalépésekor komoly támadások érték, a klasszikus büntetőjogi iskola késői termékének tekintették. Többen arra hivatkoztak, hogy idejétmúlt elvekre épül és a bonyolultsága miatt nehézkes a végrehajtása. Ez utóbbi megállapítás igazolást is nyert, hiszen az e törvény alapján kiszabott szabadságvesztések kellően differenciált végrehajtására nem állt rendelkezésre megfelelő intézeti, intézményi háttér. Ennek következménye volt egy második börtönépítési hullám, amely Wagner Gyula műegyetemi magántanár tevékenységével jellemezhető leginkább. Munkássága eredményeként fegyintézetek és törvényszéki paloták egész sorát állították szolgálatba. Érdekesség, hogy az egész Monarchiában egyetlen olyan börtön épült, amelyik célirányosan a Csemegi-kódex cizellált végrehajtási struktúrájához igazodóan létesült. Ez a zsenicai intézet volt, amelynek építtetője és egyben első igazgatója Tauffer Emil volt, akit e helyütt ért a halál 1891-ben. Feltétlenül említést érdemel, az is hogy a törvényt 3 novelláris módosítást ért meg, amelyeknek közvetlen és közvetett börtönügyi vonatkozásai egyaránt voltak. E jogszabályok közös jellemzője, hogy amíg a Csemegi-kódex 1878-as szövege tisztán a klasszikus büntetőjogi irányzat remeke, addig a novellákban a pozitívista iskola hatása érhető tetten.

Az első 1908-ban történt, amely során a fiatalkorúakra vonatkozó szabályok jelentek meg. Jelesül: az életkori kategória 12 és 18 év között került kijelölésre, valamint új intézkedések jelentek meg a fiatalkorúakkal szemben, így a bírói dorgálás, a próbára bocsátás és a javító nevelés volt alkalmazható. Ezeket a liberalizálódó szabályokat azután az 1913-as dologházi törvény drákói szigorral szorította vasabroncsok közé. Érdekes és talán kevésbé ismert történeti adalék, hogy az I. világháború kitörése után sor került egy *virtuális amnesztiára* is, ugyanis az elítéltek egy részét kiadták munkára a közintézmények és a földbirtokok részére.

A második Büntetőnovella 1928-ban látott napvilágot és jogi bakugrásokkal bevezette a szigorított dologház intézményét, és egy meglehetősen tisztázatlan fogalmat is alkotott a megrögzött büntetett definiálásával. Előremutató volt ugyanakkor, hogy lehetőség nyílt a büntetés felfüggesztésre a pénzbüntetés és az egy hónapnál rövidebb tartamú fogházbüntetés esetén.

E korszak vitathatatlanul legnagyobb alakja, *magister juris criminalisa* Finkey Ferenc koronaügyész volt, aki heroikus küzdelmet folytatva tört lándzsát a bv. jog önállósága mellett, és tudományos munkái sokaságával szolgálta a magyar börtönügyet.

A Csemegi-kódex végrehajtási struktúrája az 1940-es években már egy haladékos őskori szörnnyeteghez hasonlított, amelyik vonaglik, de nem akar kimúlni a világból. Lefordítva mindez azt jelenti, hogy alkalmazható volt: a *fegyház*, a *börtön*, a *fogház*, az *államfogház*, a *dologház* és a *szigorított dologház* is. E jogkövetkezményeket 6 országos, 23 törvényszéki, 90 járásbírói fogház és 2 dologházban hajtották végre.

IV.

Az „új rend” időszaka
(1949–1970)

A II. világháborút követően, még a koalíciós időkben elkezdődött a Csemegi-féle struktúra felbomlasztása, melynek törvényi szintű kereteit a népbíráskodásról szóló 1945. évi VII. törvény nyitotta meg. A jogszabály lehetővé tette a *halálbüntetést, a kényszermunkát, fegyházat és a börtönt. (A dologház és az államfogház exkurzussá vált.)* Ezen időszak nem hozott általános változást a bv. rendszer tekintetében, azonban a részletekben már ott bujkált a sztálini büntetőpolitika ördöge. Erre az időszakra esett a Csemegi-kódex 3. novellája is, amely bevezette pl. a biztonsági őrizet jogintézményét is.

A család választásokkal hatalomra jutott kommunista párt ideológusai a jog minden területén szabad utat engedtek a szovjet típusú és szellemiségű jogalkotásnak, melynek egyik első eredménye az 1950. évi II. törvény volt, amely a büntetőjog általános részét volt hivatott újraszabályozni. A legközvetlenebb büntetés-végrehajtási vonatkozása az volt, hogy egységesen a börtönt jelölte meg mint végrehajtási fokozatot. E törvény indoklása ugyan kiemelte, hogy a végrehajtásra vonatkozó szabályokat ugyancsak törvényben kell megjeleníteni, azonban erre nem került sor. Sőt! E szabályok alacsony szintű rendelkezésekben, utasításokban jelentek meg a törvényes végrehajtás alapjait nélkülöző módon. A korszak másik fontos jogi produktuma az 1955-ös bv. szabályzat volt, amely az elvi deklaráció szintjén már tartalmazta pl. az alapelvekre való utalást, a testi fenytéssel járó büntetések tilalmát, megjelölte az elítélt kötelességeit, de jogait nem. Ekkor jelent meg a *börtön mellett a bv. munkahely* fogalma is. Az infrastruktúra 6 országos börtönt, 17 megyei börtönt, 11 bv. munkahelyet és 62 járási börtönt jelentett. Máig ható döntés eredményeként 1958-ban megalakult a nevelői szolgálat.

A Csemegi-kódex után több mint 80 évvel új büntető-törvénykönyvet kapott az ország, amely az 1961. évi V. törvényként vált a magyar jogrendszer részévé. E szabályozás az egyik főbüntetésként jelölte meg a szabadságvesztést. A vonatkozó szabályrendszer nem változott meg azonnal, erre csak 1966-ban került sor, amikor a Btk. módosítása magával hozta az új végrehajtási struktúrát, amely *szigorított börtönt, a szigorított bv. munkahelyet, a börtönt és a bv. munkahelyet* jelentette.

Az 1966-os év a szakmaspecifikus büntetés-végrehajtási jog szempontjából is kiemelt jelentőségű, mert első ízben szabályozták a végrehajtást törvényi szinten: ez volt az 1966. évi 21. törvényerejű rendelet, amely részletesen taglalta az alapelveket, a módszereket és az egész rendszert. Legfontosabb üzenete mindemellett az volt, hogy az elítéltet a végrehajtás tárgyából a végrehajtás alanyává emelte. Az 1961. évi Btk.-nak a legátfogóbb módosítására 1971-ben került sor, amely a büntetés-végrehajtás tekintetében azt eredményezte, hogy a szabadságvesztést fegyházban, szigorított börtönben, börtönben vagy fogházban lehetett

végrehajtani. A tettesközpontú retrográd irányzatot képviselte az 1974-ben bevezetett szigorított őrizet, amelyet az alapbüntetés letöltése után meghatározott ideig fegyházban kellett végrehajtani. Ugyancsak ekkor jelent meg a végrehajtási profilban a *munkaterápiás alkoholelvonó intézeti kezelés*.

V.

Fény a vASFüggöny mögött (1970–1989)

Már az 1970-es évek első felében a büntetésről és a büntetés-végrehajtásról való korszerű gondolkodás jegyében elkezdődtek az új Btk. és az új Bv. törvény előkészítő munkálatai, melynek eredményeként született meg az 1978. évi IV. törvény, amit ez év júliusában engedtünk át a jogtörténet számára. Ugyancsak megszületett a ma is hatályos 1979. évi 11. tvr., amely a maga korában korszerű és előremutató szabályozást tartalmazott, annak ellenére, hogy nem sikerült minden területen áttörő sikert elérnie. Mégis olyan mérőföldkő a bv. jogban, mint a Csemegi-kódex a büntetőjogban. Első alkalommal szabályozták a joganyagot átfogóan kódex jelleggel, a végrehajtási fokozatok száma háromra csökkent, és a káros hatások csökkentése érdekében bevezették az átmeneti csoportot. 1979. július 1-jétől tehát egy szerethető és alkalmazható végrehajtási jogszabály állt rendelkezésünkre, amelyet az évek alatt mindig igyekeztek megfelelő módon karbantartani, és törekedtek a jogalkalmazási komfortját megőrizni. A végrehajtási profil ismét egy vadhajtással gyarapodott 1984-ben, amikor a *szigorított javító-nevelő munka* megjelent, mintegy a rossz emlékű szigorított dologház szellemét megidézve.

A rendszerváltás és ennek nyomán a megalakuló Alkotmánybíróság tevékenysége egy sajátos profiltisztítást tett lehetővé, mert a halálbüntetés eltörlésén túl az munkaterápiás alkoholelvonó és a szigorított őrizet is eltűnt a bv. szervezet feladatrendszeréből. Az európai értékek felé való törekvés jegyében a rendszerváltozás első éveiben megindultak az előkészületek a büntetés-végrehajtás törvényi módosítására, amely 1993-ban a XXXII. törvény hatálybalépésével történt meg. Kiderült azonban, hogy a törvényi szabályozás kivételével az ország gazdasági helyzete nem teszi lehetővé a büntetés-végrehajtás gyökeres átalakítását. Ugyanakkor jelentős eredményként könyvelhető el az enyhébb végrehajtási szabályok bevezetése, az elítéltek jogi helyzetének differenciáltabbá tétele vagy a bv. bíró szerepének újragondolása és hatáskörének bővítése. Az 1993-as év egyébként nemcsak bv. novellát, hanem újabb profilbővülést hozott számunkra az idegenrendészeti őrizet képében, amelyet 2007-ig volt szerencsénk végrehajtani. Az európai börtönnormáknak megfelelő reform tehát elmaradt.

Ezt követően a gazdaságpolitikai és jogpolitikai hatások kereszttüzeiben a büntetés-végrehajtási jog sajátos rezonanciába kezdett és olyan helyzetbe került, mint az, aki ellenáramú medencében törekszik előre, és mégsem tud megmozdulni.

Ehhez persze hozzájárultak olyan nem kívánatos események is, mint például a Döcher-ügy vagy később az Emberi Jogok Európai Bíróságának elmarasztaló ítéletei. És mégis! Szinte az elmúlt 20 év alatt folyamatosan jelen volt egy új bv. törvény elkészítésének igénye, vágya, elvárása. Ez először 2005-ben, majd 2009-ben oda vezetett, hogy elkészült egy konkrét normaszöveg, azonban a jogszabály előkészítői elkövették azt a hibát, hogy nem vonták be a munkába a szűkebb szakmát, és emiatt egy gyakorlati igényeket hanyagoló tervezet készült, ami így nem is arathatott átütő sikert. Mint Pomádé király takácsai: *nagy erővel dolgoztak a láthatatlan és emiatt viselhetetlen ruhán, vagyis a szakma támogatását nem bíró javaslaton*. Ugyanakkor tényszerűen azt is meg kell állapítani, hogy a javaslatok több eleme a jól sikerült szabályok közé sorolható, melyet alátámaszt az is, hogy ezeket a napjainkban zajló kodifikációban is felhasználtuk.

VI.

Új utakon a büntetés-végrehajtás

A 2010-ben hivatalba lépő kormány a Nemzeti Együttműködés Programjában pontosan megfogalmazta az átfogó igazságszolgáltatási reform igényét és az erős, tiszteletreméltó törvények szükségességét. Ennek eredményeként 2013 júliusától új Btk. lépett hatályba, előkészület alatt áll az új Be., és 2013 januárjától egy nemzetközi összehasonlító elemzés tapasztalatait felhasználva megfeszített munka mellett zajlik az új szemléleten alapuló, korszerű és a végrehajthatóságot zászlajára tűző bv. törvény kodifikációja.

Eddig is komoly és történelmi jelentőségű munkát végeztünk el, mert a több mint 30 éves jogi status-quo átalakítására vállalkoztunk. Tekintettel arra, hogy később részleteiben is hallunk erről, csak a legfontosabb elemeket felvillantva jellemzem a következőket:

- pontosan definiálásra kerül a büntetés-végrehajtási jogviszony,
- az elítéltek jogi helyzete és a jogorvoslati struktúra átlátható rendszerben jelenik meg,
- a reintegráció középpontba állításával a szakmai nyelvezet is megújul,
- a szabadságvesztés hatékonyságának mérhetővé tétele érdekében új szakmai kockázatelemző és értékelő rendszert alakítunk ki az ehhez igazodó progresszív rezsimszisztemmel,
- javasoljuk a reintegrációs őrizet mint új jogintézmény bevezetését, valamint az elektronikus távfelügyelet alkalmazását a szabadságvesztés több szegmensében,
- a munkáltatás és ennek folyamánként az önálló börtön-modell keretei is kialakításra kerültek.

Röviden úgy tudnám megfogalmazni a mostani jogalkotási korszak szemléletváltó jelentőségét, hogy az elmúlt évtizedek szakmai vágyálmait (pl. treatment

elemek, kockázatértékelés, resztoratív módszerek) a nemzetközileg is korszerű megoldásokkal szintézisben jelenítettük meg. Ezzel sikerült elérni, hogy az elmélet és a gyakorlat értékkeremtő módon közeledett egymáshoz, amely a jövő sikeres büntetés-végrehajtásának biztos fundamentumát képezi. Azt gondolom, hogy e reménybeli állapotot pontosan jellemzi a régi magyar közmondás: „*Diófát nem magának, hanem unokáinak ültet az ember!*” A jogszabály tervezete a napokban kerül a Kormány² elé, és a tervek szerint 2015. január 1-jével hatályba lép, mint a magyar büntönügy történetének harmadik kódex-jellegű jogszabálya, de a jogi forma szempontjából valójában első törvénye. A közigazgatási egyeztetés és a társadalmi vita tapasztalatai is azt mutatják, hogy az új jogszabálynak összességében kedvező a fogadtatása, amely a szakmai és az osztársadalmi igényeknek való megfelelést támasztja alá. Ez teszi számunkra élővé és plasztikussá Horatius szalóigévé nemesedett bölcsességét: „*Altissima quaeque flumina minimo sono labuntur*”, azaz a legmélyebb folyó hömpölyög a legkisebb zajjal.

Végezetül engedjenek meg egy személyes megnyilatkozást. Ahogy karmester nem kaphat nagyobb feladatot, mint hogy *Wagner Parsifalját dirigálja*, úgy egy büntetés-végrehajtási joggal foglakozót sem érhet nagyobb megtiszteltetés annál, mint hogy *aktív alakítója legyen egy új büntetés-végrehajtási kódexnek*. Nekem ez megadott, és ezért külön hálával tartozom a sorsnak.

² A tervezetet T/13096 számon tárgyalta az Országgyűlés, majd 2013. december 17-én fogadta azt el. A *büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szaló 2013. évi CCXL. törvény* a Magyar Közlöny 2013. évi 218. számában jelent meg december 23-án.